



Kavalalı Mehmet Ali Paşa

Mora'da büyük güçler karşısındaki kayıplarını tazmin için Sultan Mahmut'tan zengin insan ve doğa kaynakları olan Suriye eyaletinin valiliğini istedi. Sultan Mahmut ona bunun yerine Girit valiliğini verdi ama adada düzen sağlamanın kendisi için büyük mali yük getireceğinin farkında olduğundan Mehmet Ali Paşa bunu reddetti. 1831'de Suriye'ye karşı karadan ve denizden bir sefere girişti. Yeniden canlandırılan Mısır ordusuna komuta

eden oğlu İbrahim Paşa Akka Şam Hama Humus'u alarak Toroslar'ı aştı. Anadolu'da yerel nüfustan heyecanlı bir karşılama gördü. Sultan Mahmut böylesine açık bir isyana tahammül gösteremezdi. Mehmet Ali Paşa ve oğlu İbrahim Paşa asi ilan edilip üzerlerine Sadrazam Reşid Mehmet Paşa komutasında bir ordu gönderildi. İki ordu Konya'da karşılaştığında Osmanlı ordusu yenildi ve sadrazam esir alındı.

Mehmet Ali Paşa'nın muhtemelen bu tarihte Osmanlıdan bağımsızlık ilan etmeye niyeti yoktu ancak hırsları onu vasallığın sınırlarını zorlayacak kadar ileri götürmüştü ama büyük olasılıkla imparatorluktan kopmayı düşünmüyordu. Sonuçta oda bir Osmanlı idi. Ama oğlu İbrahim Paşa duruma farklı bakıyordu. Mehmet Ali Paşa Sultan Mahmut'tan af dilemek ve kazandığı toprakları elinde tutmayı talep etmek üzere bir mektup yazarken İbrahim Paşa babasına kendi adına hutbe okutup sikke kestirip bağımsızlık ilan etmesi için baskı yapıyordu. 1833 yılının Ocak ayında İbrahim Paşa Bursa'ya bir adımlık mesafedeki Kütahya'ya varmıştı. Mısırlıların ilerlemesi İstanbul'un tedarik hatlarını kısmen kesmiş kentte açlık tehlikesi baş göstermişti. Ne İngiltere ne de Fransa'da kesin yardım vaadi alamayan Sultan Mahmut yardım için Çar Nikolay'a başvurmak zorunda kaldı. Sultan Mahmud Osmanlı tarihinde eşi benzeri görülmemiş bu olayı denize düşen yılanı sarılır sözü ile açıkladı. Mehmet Ali Paşa'nın başarıları herkesten çok Rusya'da kuşku uyandırmıştı. Çünkü Mehmet Ali Paşa'nın İstanbul'da yerleşmesi ve Osmanlı yönetimine el koyarak Rusya dibinde zayıf Osmanlı İmparatorluğu yerine diri ve kuvvetli bir imparatorluk kurması demektir. Bu ise Rusya'nın 200 yıldır sürdürdüğü politikasının sonu demektir. Bu düşünceler nedeni ile Rusya Osmanlı İmparatorluğunun toprak bütünlüğü prensibini kabul ettiği gibi bunun için derhal harekete geçti. Rus Çarı generallerinden Muraviyef'i Rus görüşünü bildirmek üzere İstanbul'a ve Kahire'ye gönderdi. Çar Sultan Mahmut'a yardım Mehmet Ali Paşa'ya da derhal muharebeyi durdurmasını teklif ediyordu.

Sultan Mahmut Fransa'nın Mehmet Ali Paşa'ya sempati beslediği İngiltere'nin ise tereddütlü anlar yaşadığı bir durumda Çarın yardım teklifini sevinçle kabul etti. Hatta Çar yardımın yalnız Karadeniz filosu tarafından yapılmasını ileri sürmüştü Sultan Mahmut Tuna sahillerindeki kuvvetlerden 30 bin kişilik bir birliğin İstanbul'u koruması için gönderilmesini de istedi. Rusya bunu memnuniyetle kabul etti. Şubat 1833'te Visamiral Lazarev komutasındaki 9 harp gemisinden oluşan bir Rus filosu İstanbul boğazına girerek Büyükdere önlerinde demirledi. Bu olay Fransa ve İngiltere'yi o vakte kadar içlerine gömüldükleri uyuşukluktan uyandırdı. Fransa elçisi Rus donanmasının İstanbul'dan uzaklaşmasının Sultan Mahmut ile Mehmet Ali Paşa'nın anlaşmalarına bağlı olduğuna inanıyordu. Bunun üzerine Sultan Mahmut'un onaması ile Mehmet Ali'ye Kudüs Akka Trablusşam ve Nablus sancaklarını kabul ettirerek padişahla barış yapmasını teklif etti. Teklifi kabul etmediği takdirde Fransa'nın da kendisine silahla karşılık vereceğini belirtti. Mehmet Ali Paşa teklifi kabul etmemekle birlikte Beriyettüşşam ve Adana sancağının da kendisine bırakılması için Sultan Mahmut'a ultimatoma verdi. Bu ultimatoma müspet cevap verilmediği takdirde İbrahim Paşa'yı Üsküdar üzerine yürümele görevlendiriyordu. Bu sıralar Mehmet Ali Paşa'nın entrikaları ile Anadolu'da padişaha karşı yer yer isyanlar çıkmış bulunuyordu. Kastamonu'da Tahmiscioğlu İzmir'de Mehmet ağa isminde biri padişahın memurlarını atarak Mehmet Ali Paşa'nın idaresini kurmaya yeltendiler.

Sultan Mahmut bu durum karşısında başkentin güvenliğini bile tehlikede görüyordu. Ulemanın ve halkın homurdanmalarına 15.000 kişilik bir Rus kuvveti 5 Nisan 1833'te Boğaziçinin Anadolu yakasına çıktı. Bu olay Fransız ve İngiliz elçilerine dehşet saldı. Rusların İstanbul'dan uzaklaşmaları Mehmet Ali'nin Anadolu'yu boşaltması ile mümkündür. Elçiler Sultan Mahmut'u Mehmet Ali ile anlaşma yapması için zorlamaya başladı. Sultan Mahmut yeni barış teşebbüslerinde bulunmayı kabul etti. Amedci Reşit Bey Fransız elçisi Varenne ile İbrahim Paşa'nın ordugahına barış tekliflerini götürdü. Uzun boylu tartışmalar neticesinde nihayet Mehmet Ali Paşa ile Sultan Mahmut arasında 14 Mayıs 1833'te Kütahya Barış Anlaşması imzalandı. Bu barışa göre Mehmet Ali Paşa'ya Mısır ve Girit valiliklerine ek olarak Şam İbrahim Paşa'ya ise Cidde veliliğine ek olarak Adana valiliği verildi. Bundan başka Anadolu'da Mehmet Ali tarafını tutmuş olanlar için de genel af ilan edildi. Kütahya barışından sonra İbrahim Paşa kuvvetleri Anadolu'yu boşalttı.

Kütahya Antlaşması

Osmanlı İmparatorluğu ile Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa arasında 14 Mayıs 1833 tarihinde imzalanmış bir barış ve düzenleme antlaşmasıdır. Birinci Mısır-Osmanlı Savaşını sona erdirmiştir aynı zamanda bu antlaşma ile Şam Girit ve Adana vilayetlerinin yeni statüsü de belirlenmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu Mora isyanını bastırmak için Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'dan yardım istemişti. Mehmet Ali Paşa bu yardımı karşılığında Mora'yı istedi. Fakat Yunanistan bağımsız olunca Mora da Yunanistan'a katıldı ve Mehmet Ali Paşa bu sefer Suriye valiliğini istedi. Osmanlılar Suriye'yi Mehmet Ali Paşa'ya vermek istemeyince Mehmet Ali Paşa saldırıya geçti ve Konya'ya kadar ilerledi. II. Mahmud Mehmet Ali Paşa isyanına karşılık batılı devletlerden yardım istedi. Cevap alamayınca Rusya İmparatorluğu'ndan yardım istedi ve Rusya İmparatorluğuyardıma geldi. Rusya'nın Osmanlılara yardıma gelmesi üzerine Rusya İmparatorluğu'nun bölgede nüfuzunun artmasından endişelenen batılı devletler Mehmet Ali Paşa ile Osmanlıları Kütahya Antlaşması ile barıştırdılar.

Antlaşmanın önemli maddeleri şunlardır:

- 1. Mehmet Ali Paşa'ya Mısır ve Girit valiliklerinin yanı sıra Şam valiliği verilecekti.**
- 2. Oğlu İbrahim Paşa'ya Cidde valiliği ile Adana muhassıllığı (vergi toplama hakkı) verilecekti.**
- 3. Bu antlaşma her iki tarafı da memnun etmemiştir.**
- 4. Mısır sorunu geçici olarak Kütahya Antlaşması ile tamamen ise Londra Antlaşması ile çözüme kavuşmuştur.**
- 5. Kavalalı Mehmet Ali Paşa Kimdir?**



d. 4 Mart 1769 - ö. 2 Ağustos 1849) Mısır valisi Kavalalılar Hanedanı'nın kurucusu Mısır ve Sudan'ın ilk hidivi. Osmanlı Devleti'ne karşı başarıyla sonuçlanan bir isyan çıkardı. Her ne kadar Osmanlılar'a bağlıymış gibi görünsede o dönem Sudan Mısır Filistin Lübnan ve Suriye'nin gerçek hükümdarı olarak kabul edilmiş ve 150 yıl boyunca hanedanı tarafından bu topraklar yönetilmiştir.

Mısır Valisi olmadan önce

Kavalalı Mehmet Ali Paşa bugünkü Yunanistan'ın Kavala'nın Kondova köyünde dünyaya geldi. Bazı tarihçiler tarafından Arnavut olduğu söylenmektedir atalarının Konya hatta Bayburt kökenli oluşu da ihtimal dahilindedir. Napolyon'un Mısır'ı işgaline karşı Osmanlı tarafından Mısır'a gönderilen orduda görev aldı ve kısa zamanda komutanlığa yükseldi. Vali Hüsrev Paşa'ya karşı düzenlenen ayaklanmadan yararlanarak 1805'te Mısır valisi oldu.

Mısır Valisi olduktan sonra

Mısır'ın kalkınması için çeşitli ıslahatlar yaptı. Avrupa'dan getirttiği hocalarla kendine güçlü bir ordu kurdu. 1811 yılında yönetimde halen etkili durumda bulunan Memlük Beylerine karşı harekete geçerek Mısır'daki Memlük egemenliğine kesin olarak son verdi. Daha sonra 1811-1818 yılları arasında orduları Osmanlı Sultanı adına Arabistan Yarımadası'nda Vahhabilere karşı savaştı. 1815 yılında Kahire'de bulunan Arnavut askerleri kısa süreli bir ayaklanma çıkardılar. Kavalalı başını ağrıtabileceğini düşündüğü 25.000 Arnavut askerini Sudan'ın fethi için 1821'de Sudan'a Func Devleti'nin üzerine gönderdi. Böylelikle Sudan Mısır'ın kontrolü altına girdi. Mora'da patlak veren isyanı bastırmakta güçlük çeken Osmanlı Devleti Mehmet Ali Paşa'dan yardım istedi. Bu başarısına karşılık Mora ve Girit valilikleri söz verildi. İsyân bastırıldı; ama 1829'daki Edirne Antlaşması'yla Mora Yunanistan'a verilince Kavalalı Mehmet Ali Paşa bu sefer de Suriye valiliğini istedi. Ancak Mehmet Ali Paşa'nın genişleme siyasetinden çekinen Osmanlı Hükümeti Mehmet Ali Paşa'nın bu isteğini reddetti.

Hidivliği kuruşu

Bunun üzerine Mehmet Ali Paşa Filistin'e yürüdü ve Akka Kalesi'ni ele geçirdi. Osmanlı hükümeti Mehmet Ali Paşa'nın üstüne ordu gönderdiyse de Ağa Hüseyin Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa komutasındaki Mısır kuvvetleri tarafından bozguna uğratıldı. Mısır Kuvvetleri Halep Şam ve Adana'yı ele geçirdiler. Konya'da Sadrazam Reşit Paşa'nın kuvvetlerini de yenip Kütahya'ya kadar ilerlediler. II. Mahmud Büyük Britanya ve Fransa'dan yardım istedi. Ne var ki Fransa'nın Mehmet Ali Paşa'yı desteklemesi İngiltere'nin de Osmanlı'nın içişlerine karışmak istememesi üzerine beklediği yardımı alamadı ve Rusya'dan yardım istemek zorunda kaldı. Rusya ile Hünkar İskelesi Antlaşması-8 Temmuz 1833 yapıldı ve Rus donanması İstanbul'a demirledi. Boğazların Rusya'nın eline geçmesinden endişe eden İngiltere ve Fransa'nın araya girmesiyle Kütahya Antlaşması (14 Mayıs 1833) imzalandı. Antlaşmaya göre Mısır Suriye ve Girit valilikleri Kavalalı Mehmet Ali Paşa'ya Cidde ve Adana valilikleri de oğlu İbrahim Paşa'ya verildi. Antlaşmadan her iki tarafta hoşnut olmadı. II. Mahmut Mısır valisini ortadan kaldırmak ve kaybettiği toprakları geri almak istiyordu. Osmanlı ordusu ile Mısır ordusu Nizip'te karşılaştı. Osmanlı ordusu tekrar bozguna uğrayınca Rusya'nın soruna el atmasından ve Mehmet Ali Paşa'nın güçlenmesinden çekinen Avrupa Devletleri konuyu görüşmek için Londra'da konferans düzenledi. Londra'da imzalanan antlaşmaya göre Suriye Girit ve Adana Osmanlı Devleti'ne geri verildi Mısır ise Kavalalı Mehmet Ali Paşa ve soyundan gelenlere bırakıldı. Kavalalı Mehmet Ali Paşa başta antlaşmayı kabul etmese de İngiltere ve Avusturya'nın Beyrut'a asker çıkarması ve İngiliz donanması'nın Lübnan kıyılarını topa tutması üzerine antlaşmayı kabul etmek zorunda kaldı. 1845'te İstanbul'a gelip padişaha bağlılığını bildirdi. 1849'de Kahire'de öldü.

Mısır Hidivliği



Mısır Hidivliği Bayrağı

1805 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından kurularak 1914 yılına kadar Mısır ve Sudan'ın büyük bir bölümünün yönetimini elinde tutan iç işlerinde serbest dış işlerinde Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı özerk devlettir. Mısır Hidivliği kurulduğu 1805'ten 1914 yılına kadar Mehmet Ali Paşa'nın soyundan gelen Kavalalılar Hanedanı tarafından yönetilmiştir.

Ailenin atası İbrahim Ağa aslen Konyalı olup Osmanlılar devrinde Edirne'ye gelmiş ve Makedonya'da Kavala şehri kalesine bekçibaşı tayin edilmişti. Kavala'ya yerleşen İbrahim Ağa'nın kardeşi Tosun Ağa şehrin mütesellimi onun oğlu Ali Tosun Paşa da Osmanlı Devleti'nde beylerbeyi vazifesindeydi. Kavalalıların en meşhur şahsiyeti Kavalalı Mehmet Ali Paşa'dır. Kendisini Osmanlı Sultanı III. Selim (1789-1807) vezirlik rütbesiyle Mısır valisi tayin etmiş o da bilâhare *Kavalalılar Hanedanını* kurmuştur. Kavalalılar önceleri Arabistan'daki Vehhâbîlere ve Osmanlılara karşı ayaklanan Rumlara karşı mücadelelerde başarılı olarak Osmanlılara yardımcı oldular ama daha sonra Mehmet Ali Paşa'nın Suriye'yi de ele geçirmek istemesi Osmanlı padişahı II. Mahmut'la Mehmed Ali Paşa'nın arasının açılmasına sebep oldu. Oğlu İbrahim Paşa'nın isyanı Osmanlıları içeride ve dışarıda güç duruma düşürdü. Kurulduđu tarih olan 1805'ten 1868 tarihinde kadar olan zaman Mısır'ın yöneticileri olan Kavalalı soyundan yöneticiler dış işlerinde Osmanlı Devleti'ne bağlı görünmek amacıyla vali unvanını kullanmıştır. 1868'den itibaren ise Osmanlı Devleti'nin merkezi otoriteyi kuvvetlendirmek içineyalet sisteminden vilayet sistemine geçmesiyle beraber ilk defa İsmail Paşa vali unvanı yerine hidiv unvanını kullanarak Mısır'ın sıradan bir Osmanlı vilayeti olmadığını göstermek istemiştir. İsmail Paşa İngiliz ve Fransızların etkisiyle II. Abdülhamid tarafından görevinden alınınca oğlu Tefik Paşa veraset yasası gereğince hidiv oldu. Hidivliğe gelişinden kısa bir süre sonra istifa eden Şerif Paşa'nın yerine başbakanlığı da üstlendi ve bu iki görevi iki yıl birlikte sürdürdü. İngiltere ve Fransa'nın denetiminde Mısır'ın yıllık gelirinin yarısının borçların ödenmesine ayrılmasını kabul etti.



Mısır Hidivliği Arması

1882'de kurulan Mahmud Sami el-Barudi hükümetinde savaş bakanı olan milliyetçilerin önderi Arabi Paşa'nın saygınlığının iyice artması üzerine Mısır'daki otoritesi zayıflayan ve hidivliği tartışılmaya başlanan Hidiv Tefvik Paşa İngiltere ve Fransa'dan yardım istedi. İngiliz donanmasının İskenderiye'yi bombalaması (Temmuz 1882) üzerine muhalefet tarafından hain ilan edilen Tefvik Paşa İngilizlere sığınmak zorunda kaldı. Osmanlı Devleti'nin karşı çıkmasına rağmen Mısır'ı işgal eden İngilizler Et-Tellü'l-Kebir'de Mısır ordusunun başkomutanı Arabi (Urabi) Paşa'yı bozguna uğratarak (Eylül 1882) milliyetçi hareketi ezdiler böylece Tefvik Paşa hidiv olarak yeniden Kahire'ye döndü ve bundan sonra hidivliğini işgal güçlerinin denetimi altında sürdürdü. Osmanlı Devleti İngilizleri zorla Mısır'dan çıkaramayacağını bildiğinden İngilizlerle anlaşmak zorunda kaldı. Bu anlaşmaya göre Mısır hidivleri yine Kavalalılar Hanedanı'nından olmak şartıyla Osmanlı Devleti ve İngiltere'nin onayıyla seçilecekti. Böylece İngiltere'nin Mısır'daki varlığı Osmanlı Devleti tarafından da resmen tanınmış oldu. Bu tarihten sonra Mısır hidivleri hidivliklerini işgal güçlerinin denetimi ve baskısı altında sürdürebildiler. Hidiv Tefvik

Paşa'nın oğlu olan Abbas Hilmi Paşa 1892'de hidivliğe getirildi. İngilizler Abbas Hilmi Paşa'nın görevi süresince Mısır'ın iç işlerine karıştılar ve Osmanlıların Mısır'daki etkisi azaldı. Akabe'nin Hicaz Eyaletine katılmak istenmesi üzerine İngiltere ile Osmanlı Devleti arasında "*Akabe Sorunu*" adı verilen anlaşmazlık patlak verdi; İngilizler sert çıkış yapınca Akabe gene Mısır'a bağlı kaldı. Türk dostu İngiliz düşmanı olan ve sık sık İstanbul'a gelip giden Abbas Hilmi Paşa'nın 1914'te İstanbul'da bulunduğu sırada Osmanlı Devleti Almanya'nın safında İngiltere'ye karşı I. Dünya Savaşı'na girince İngiltere Osmanlı Devleti'nin Mısır üstündeki haklarını artık tanımadığını ilan etti ve böylece Abbas Hilmi Paşa'nın hidivliği de sona erdi. İngilizler Abbas Hilmi Paşa'nın yerine amcası Hüseyin Kamil Paşa'yı sultan unvanıyla Mısır'ın başına getirdiler. Böylece Mısır Hidivliği de fiilen son bularak İngiliz güdümündeki Mısır Sultanlığına dönüşmüş oldu.

LİNK : <https://www.devletialiyeyi.com/kavalali-mehmet-ali-pasa-isyani-sayfa-76.html>

[status draft]

[nogallery]

[geotag on]

[publicize off|twitter|facebook]

[category araştırma]

[tags ANALİZ, ARAŞTIRMA, TARİH, Kavalalı Mehmet Ali Paşa, İSYAN]